

-Bladet

1-90

Industriens Utredningsinstitut

IUI-Bladet – ett sätt att snabbt sprida våra resultat

Ni håller i Er hand det första IUI-Bladet. Det är ett nyhetsblad från Industriens Utredningsinstitut som kommer att ges ut regelbundet. Syftet med detta är tvåfaldigt.

För det första, vill vi presentera våra mest intressanta forskningsresultat för en bredare krets, eftersom det vi forskar om är av stor vikt för svensk ekonomi.

Det andra syftet är att snabbt kunna informera om våra forskningsresultat. Publicering i vetenskapliga tidskrifter såväl som framtagandet av våra egna böcker tar ofta mycket lång tid. Det brukar ta ett par år från det att en artikel är antagen tills dess publicering sker. Genom IUI-Bladet kommer vi att kunna berätta om de mest intressanta forskningsresultaten på ett snabbt och enkelt sätt.

Jeannette Åkerman, redaktör

I IUI-Bladet informerar vi också om vad som händer på IUI avseende nya projekt, gästforskare, konferenser, personal etc. Det senaste nytillskottet bland våra forskare är Thomas Andersson som är ekonomie doktor och kommer från Handelshögskolan i Stockholm. Han skall hos oss ansvara för vårt internationella projekt "Sverige i ett nytt Europa". Birgitta Swedenborg, biträdande chef på IUI, har lämnat institutet för att bli vice verkställande direktör på SNS.

Jag som är redaktör för IUI-Bladet heter Jeannette Åkerman. Det är roligt att få kommentarer på IUI-Bladet och jag är tacksam för alla förslag och idéer. Eventuella frågor om IUI och vår verksamhet besvaras även av mig. Mitt telefonnummer är: 08/783 84 41.

En studie i tiden

Hur människor använder sin tid studeras av såväl ekonomer som sociologer, statistiker och planerare. Frank Stafford och Thomas Juster sammanfattar litteraturen på detta område i *The Allocation of Time* och redogör för såväl empiriska tidsanvändningsstudier från olika länder och mätproblem i dessa som för teoretiska modeller för individens tidsanvändning.

I uppsatsen jämförs tidsanvändningen i olika länder och kulturer och mellan

kvinnor och män. I tabell 1 finns tidsanvändningsstudier från USA, Sovjetunionen, Japan och Sverige (i studien finns ytterligare länder redovisade).

Tid i arbete

Arbete är summan av marknadsarbete (dvs betalt arbete) och hemarbete. I Sovjet och i Japan arbetar männen betydligt mer på marknaden än i övriga länder, och män i Sverige arbetar minst. Tar man även hänsyn till hemarbete så arbetar de svenska männen totalt lika många timmar som män i övriga länder. Svenska män arbetar 18 timmar per vecka i hemmet, vilket är betydligt mer än män i övriga

länder. De japanska männen arbetar bara 4 timmar i veckan i hemmet. I övriga länder arbetar de i hemmet i genomsnitt 12 timmar. Variationen i tid i kvinnors hemarbete i de olika länderna är dock mycket liten. Japanska kvinnor arbetar alltså inte mer i hemmet än andra länders kvinnor, trots de japanska männens betydliga insats i hemarbete.

Tid för fritidsaktiviteter

Mest tid för fritidsaktiviteter används i USA och minst i Sovjet. Amerikaner utnyttjar framför allt sin fritid till sociala

forts på nästa sida

En studie... forts från sid 1

aktiviteter med andra, såsom bio-, teater- och restaurangbesök och umgänge med vänner. De använder nästan dubbelt så många timmar för sociala aktiviteter som människor i de andra länderna. Aktiv fritid, såsom sport, promenader, föredrag etc är mest vanlig i Sverige. Skillnaden mellan Sverige och andra länder är i detta fall betydligt större för kvinnor än för män. Svenska kvinnor använder drygt 8 timmar i veckan för aktiv fritid, medan

kvinnor i de andra länderna har ett genomsnitt på knappt 4 timmar. Svenska kvinnor lägger ner mer tid på aktiv fritid än svenska män. Motsatsen gäller passiv fritid, dvs TV-tittande, bokläsning etc. Bland passiva fritidsaktiviteter är det framför allt TV-tittartimmarna som är intressanta. Markant är att man i Japan ser betydligt mycket mer på TV än i övriga länder. Japanska kvinnor tittar 21 timmar i veckan på TV, att jämföras med till exempel svenska kvinnors 11 timmar. Män ser mer på TV än kvinnor i alla länder utom Japan.

Tabell 1 Tidsanvändning i olika länder (timmar per vecka).

Aktivitet	Män				Kvinnor			
	USA	Japan	Sovjet	Sverige	USA	Japan	Sovjet	Sverige
Totalt arbete	58	56	66	58	54	56	66	56
marknadsarbete	44	52	54	40	24	25	39	24
hemarbete	14	4	12	18	30	31	27	32
Personlig hygien inkl sömn	68	72	68	71	72	72	70	74
Fritid	42	40	35	39	42	40	32	38
sociala aktiviteter	15	8	8	10	18	7	10	11
passiva nöjen	21	26	22	21	20	28	17	18
därav TV	13	17	14	13	12	21	11	11

The Allocation of Time, Empirical findings, Behavioral Models, and Problems of Measurement, Frank Stafford and Thomas Juster. IUI Working Paper nr 258, 1990.

Insiders bra för marknaden

Arbetstimmar och maskiner har ett begränsat värde för företaget om de inte sätts i arbete på ett kompetent sätt. Ekonomisk kompetens är avgörande för företagets framgång fastställer Gunnar Eliasson.

Kompetenskapitalet bör därför vara kärnan i teorin om företaget. Men eftersom kompetenskapitalet kännetecknas av extrem heterogenitet, och i många avseenden är unikt, ställs speciella krav på en sådan teoriutveckling.

Man kan inte förstå hur ett företag fungerar om man inte beaktar hur de kompetenta människorna är organiserade och arbetar inom företaget, fortsätter Eliasson. Det översta "arbetslaget" i hierarkin, som även består av ägarna, kontrollerar med sina beslut allokeringen av kompetens inom hela företaget. Det skapar en enorm hävstångseffekt på företagets totala ekonomiska effektivitet.

Aktiemarknadens experter förstår inte företagets värde särskilt väl, vilket gör att aktiemarknaden fungerar som marknaden för begagnade bilar, dvs kvalitet undervärderas. Enda sättet att effektivisera marknaden i detta avseende är att stimulera, inte förbjuda, insiders att köpa och sälja på grundval av sin förmåga att bedöma företaget.

The Firm as a Competent Team, Gunnar Eliasson, IUI särtryck nr 273, *Journal of Economic Behavior and Organization*, 1990.

Publicerade IUI-uppsatser

Ett flertal uppsatser från IUI-konferensen "The Markets for Innovation, Ownership and Control" har publicerats i *Journal of Economic Behavior and Organization*. Konferensens tema var innovationer, företagsledning och finansiella marknader. Förutom Gunnar Eliassons uppsats *The Firm as a Competent Team* (se s 2), så har bland annat Pavel Pelikans och Jan Gletes uppsatser utkommit som IUI-särtryck.

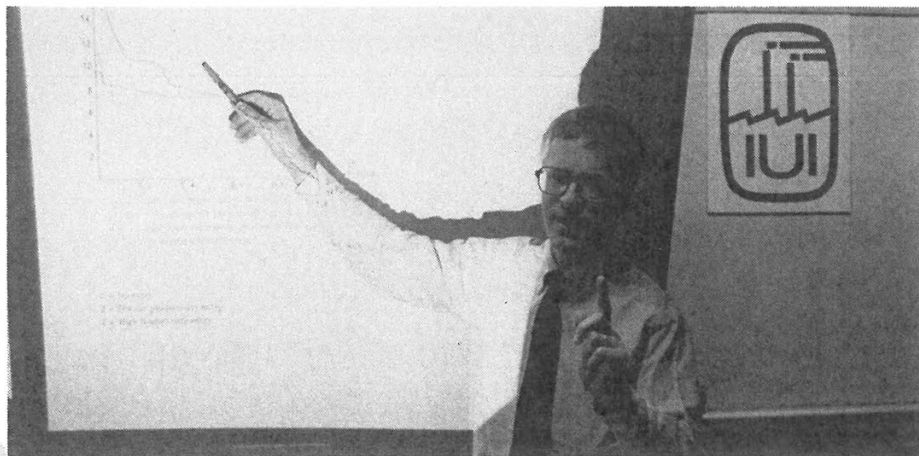
Pelikan poängterar i sin uppsats att modern nationalekonomisk teori är mer en teori för central planering än för en dynamisk marknadsekonomi. Det viktigaste problemet av alla bortses ifrån, nämligen hur kompetens allokeras bäst i ekonomin. Pelikan visar hur denna allokering äger rum i form av en trial-and-error process.

Glete studerar hur ägandeförhållandena i svensk industri, framförallt i skogs- och verkstadsindustrin, har förändrats under ett historiskt skede. Glete tar Wallenberg-gruppens organisation, med löst sammanhållna företag kring Stockholms Enskilda

Bank, som ett exempel på ett ovanligt framgångsrikt sätt att samordna ägande och företagsledning. Denna typ av organisation kan förena långsiktiga strategiska beslut med kortsiktig effektivitet. Samtidigt har kompetensen att leda företag kunnat föras över mellan företagen och från generation till generation.

Long-Term Firm Growth and Ownership Organization, Jan Glete, och *Evolution, Economic Competence, and the Market for Corporate Control*, Pavel Pelikan, IUI-särtryck nr 264.

Vidga nyetableringsbegreppet!

Gunnar Eliasson, IUIs chef

Innovationer och fri etableringsrätt har av tradition betraktats som de centrala faktorerna bakom marknadsekonomins dynamik och ekonomiska tillväxt.

Gunnar Eliasson hävdar, i ett IUI Working Paper, för det första, att innovationer

i så fall måste definieras bredare än tekniska innovationer och, för det andra, att nyetableringar måste avse mer än nyetableringar av företag. Såväl nya produktlanseringar som köp och omorganisation av existerande företag måste ingå i nyeta-

bleringsbegreppet. Uppsatsen innehåller även en genomgång av den empiriska litteraturen samt simuleringar på institutets mikro-makro modell.

Eliasson visar att de effekter nyetableringar har på tillväxten är små på kort sikt, men avgörande på lång sikt. Ett begränsande av den fria nyetableringsrätten är detsamma som att stoppa den långsiktiga tillväxten. Att "lyfta på locket" och ta bort hinder för nyetableringar ökar tillväxten om det finns konkurrenskraftiga företag. Effekterna blir för Sveriges vidkommande mycket stora på lång sikt. Det är därför viktigt att ställa frågan om vilka företag som skall kunna driva tillväxten om några storföretag vacklar.

Deregulation, Innovative Entry and Structural Diversity as a Source of Stable and Rapid Economic Growth, Gunnar Eliasson, IUI Working Paper nr 262, 1990,

Vilka effekter får ett utökat arbetsgivaransvar för sjukersättning?

Sjukfrånvaron har generellt ökat under en period då företagen har lidit brist på arbetskraft. Löneglidningen har därför varit hög. Olika reformer av nuvarande sjukförsäkringssystem har föreslagits för att minska sjukfrånvaron, bland annat ett ökat arbetsgivaransvar för sjukförsäkringens kostnader. I *Vem får sjukpenning?* studerar Anders Björklund på individnivå vad som påverkat arbetstagarnas sjukfrånvaro. Avsikten är att studera konsekvenserna av ett ökat arbetsgivaransvar för sjukförsäkringen.

Stora könsskillnader

Björklunds analys visar att sjukfrånvaron tydligt varierar med personliga egenskaper, som ålder och kön samt antal småbarn. Kvinnor har högre frånvaro än män, i genomsnitt 11 dagar mer per år. Kvinnor har framför allt högre långtidsfrånvaro.

Den korta sjukfrånvaron uppvisar inga könsskillnader. Antalet småbarn i hemmet påverkar starkt sjukfrånvaron för kvinnor. Kvinnor med småbarn har cirka 16 sjukdagar mer per år och barn än kvinnor utan barn. Mäns frånvaro påverkas nästan inte alls av om de har småbarn hemma eller inte. Kvinnlig arbetskraft är därmed "dyrare" för arbetsgivaren än manlig. Vid ett utökat arbetsgivaransvar skulle kvinnor få det svårare att få arbete.

Arbetsförhållanden

Förhållanden på arbetsplatsen, som t ex enformigt arbete, smutsigt arbete och skiftarbete, har större betydelse för sjukfrånvaron än de personliga egenskaperna. Till exempel betyder enformigt arbete för kvinnor att antalet sjukdagar ökar med över 32 dagar och för män med 15 dagar. Detta innebär att arbetsgivaren kan påver-

ka sjukfrånvaron genom att erbjuda mer varierande arbetsuppgifter, och att ett system med ökat arbetsgivaransvar troligtvis kommer att medföra en förbättrad arbetsmiljö.

Branschförskjutningar

Det existerar stora branschskillnader avseende sjukfrånvaron. Renhållningsbranschen och hotell- och restaurangnäringen ligger högst. Det innebär att om arbetsgivarna betalar mer av sjukersättningen så kommer branschernas relativa kostnader att förskjutas och produktionens sammansättning kan komma att ändras mot en, för arbetstagaren, mer skonsam produktion.

Tidigare studier har visat ett samband mellan antalet sjukdagar och företagets storlek. Mindre företag har haft lägre sjukfrånvaro. Anders Björklund kan dock i sin studie inte påvisa något sådant samband.

Fördelningsaspekter

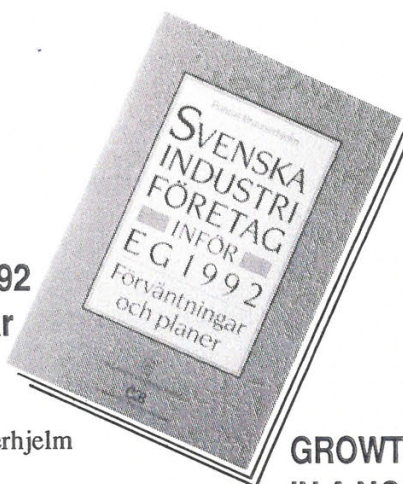
Ett nytt system för sjukersättning kommer att påverka fördelningen av inkomster i ekonomin. Arbetstagare som ofta är sjuka kommer att relativt sett bli dyrare

forts på nästa sida

IUI-böcker

Våra böcker beställs på tel: 08/783 82 14, 783 84 81, fax: 08/783 05 19 eller på adress: Industrilitteratur AB, Box 5506, 114 85 STOCKHOLM. Glöm inte att ange bokens publikationsnummer.

SVENSKA INDUSTRI- FÖRETAG INFÖR EG 1992 Förväntningar och planer

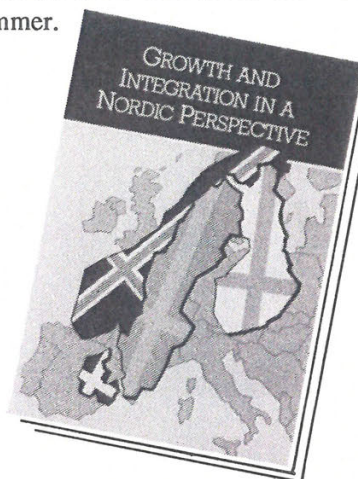
av Pontus Braunerhjelm

Företagens investeringsplaner påverkas av osäkerheten angående Sveriges framtida associering till EG. Denna bok redovisar en enkätundersökning till svenska företag. En förskjutning av investeringarna mot EG medför starkt förändrade förutsättningar för svenska underleverantörer, den inhemska försörjningsförmågan samt lokaliseringen av FoU och ny teknik.

Publ nr 40019

Pris 230,-

GROWTH AND INTEGRATION IN A NORDIC PERSPECTIVE

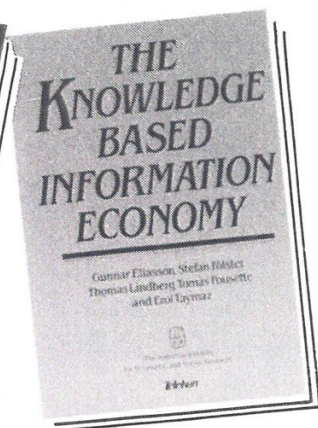

Denna bok presenterar en långtidsprognos över den ekonomiska tillväxten i Norden fram till 1993. Betydelsen av den pågående europeiska integrationen har specialstuderats, särskilt hur EG 1992 kan komma att påverka de nordiska ekonomierna.

Publ nr 40020

Pris 320,-

THE KNOWLEDGE BASED INFORMATION ECONOMY

av Gunnar Eliasson, Stefan Fölster, Thomas Lindberg, Tomas Pousette och Erol Taymaz

Den expanderande kunskapsintensiva informationssektorn i den svenska ekonomin studeras. Data över det mjuka kapitalets storlek i svenska företag presenteras, liksom över företagets användning av telekommunikationstjänster.

Svensk industri har definierats statistiskt på så sätt att till varuproduktion hörande tjänster inkluderas. Industrin blir då mycket större. Industrin minskar heller inte längre som andel av BNP.

Statistik över skillnader i arbetskraftens kvalitet mellan USA och Sverige presenteras.

Publ nr 40021

Pris 195,-

Alla priser exkl moms och porto.

Vilka effekter... forts från sid 3

för arbetsgivaren. Detta kan leda till högre arbetslöshet och/eller lägre lön för den "sjukligare" arbetskraften. Sjukfrånvaron har en tydlig låglöneprofil, dvs låg lön innebär hög sjukfrånvaro. Antalet sjukdagar är mer än hälften så många för en individ med 70 kr per timme jämfört med en med 20 kr per timme. Det är dock stora skillnader mellan kort- och långtidsfrånvaro. I fallen med korttidssjukdom kan man inte finna något låglönemönster. Det

förväntade antalet sjukdagar ligger strax under 4 dagar. Den stora skillnaden härrör från de långa sjukfallen där den genomsnittliga sjukfrånvaron är 34 dagar per år vid 20 kr/timmen, att jämföras med 10 dagar vid 70 kr.

Vem får sjukpenning? En statistisk analys av sjukfrånvarons bestämningsfaktorer, Anders Björklund, IUI Working Paper nr 260, 1990

IUI-Bladet ges ut av Industriens Utredningsinstitut. Redaktör är Jeannette Åkerman, tel 08/783 84 41. Ansvarig utgivare är Gunnar Eliasson.

Industriens Utredningsinstitut, IUI, är ett fristående vetenskapligt forskningsinstitut. Det grundades 1939 av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund. Syftet var, och är,

att bedriva forskning rörande ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen.

Ordförande: Curt Nicolin

Verkställande direktör: Gunnar Eliasson

Administrativ chef: Jeannette Åkerman
Bokförsäljning genom Industrilitteratur tel: 08/783 82 14, 783 84 81.

Working Papers genom Marie-Louise Falk
tel: 08/783 84 05

Adress: IUI

Box 5501

114 85 Stockholm

Telefon: 08/783 80 00

Fax: 08/661 79 69

ISSN 1101-5705 Industrihuset HB, Stockholm